

ЛИБОС ДИЗАЙНИ СОҲАСИ ТАЪЛИМИДА КОСТЮМ ВА АКСЕССУАРЛАР ЛОЙИҲАЛАШНИНГ УСТУВОР АСПЕКТЛАРИ

Абдуллаева Ф.

К.Бехзод номидаги МРДИ “Либос дизайни” кафедраси ўқитувчиси,
мустақил тадқиқотчи

Нишанова С.

К.Бехзод номидаги МРДИ “Либос дизайни” кафедраси ўқитувчиси

АННОТАЦИЯ

Мақолада “Либос дизайни” соҳаси таълимида костюм ва аксессуарлар лойиҳалаш жараёнларига қўйиладиган талаблар ва уларнинг аҳамияти борасидаги мулоҳазалар ёритилган.

Калит сўзлар: либос дизайнери, конструктив ечим, аксессуарлар, имидж, костюм

АННОТАЦИЯ

В статье описаны требования к процессам проектирования костюмов и аксессуаров и их практическое значение в образовании по специальности «Дизайн одежды».

Ключевые слова: дизайнер одежды, конструктивное решение, аксессуары, образ, костюм.

ABSTRACT

The article describes the requirements for the processes of designing costumes and accessories and their practical significance in education in the specialty “Fashion Design”.

Key words: fashion designer, design solution, accessories, image, costume

КИРИШ

Либослар дизайнери – эркаклар, аёллар, болалар кийим-кечакларининг янгича кўринишдаги шаклини яратувчи ҳамда уларнинг индивидуал қиёфаларини шакллантиришга хизмат қилувчи либос моделларини лойиҳаловчи рассомдир. Бу жараёнлар натижаси ўлароқ дизайнер либослардаги умумий конструктив ечим, қолаверса уларни ишлаб чиқариш жараёнида фойдаланадиган технологик ва декоратив ўзига хосликлар, либосларнинг матоси ва ранг ечими, аксессуарларни ўз ичига олувчи санъат асари даражасидаги экспериментал либос моделларини лойиҳалашни ўз олдига мақсад қилиб қўядилар [1. 12-б].

Маълумки, санъат асаридаги гўзаллик инсонга ижобий ҳиссий-эмоционал таъсир этиш хусусияти билан ажралиб туради, айниқса маънавийлик билан йўғрилган санъат асари. Миллий либосларимиз ўз қадрияти ва асрлар мобайнида шаклланган анъаналари билан, тарихимиз саҳифаларида азал-азалдан мавжуд бўлган юртдошларимиз маънавиятининг ўзига хос кўзгуси сифатида баҳоланади. Ҳозирда ҳам либослар халқимиз маънавий оламини бойитиш, бадиий-эстетик дидини шакллантириш, қолаверса комил инсон руҳиятини тарбиялаш воситаси эканлиги билан аҳамияти беқиёсдир. Шунинг учун ҳам ўзбекона қадрият ва лутф уфуриб турган миллий либосларимиз ёш авлодлар учун бадиий, ахлоқий, умуминсоний тарбия воситаси сифатида, уларнинг маънавий дунёқарашини шакллантиришда муҳим воситалардан ҳисобланади. Шу билан биргаликда, замонавий либосларнинг миллий анъаналар бетакрор жозибаси ила яратилган намуналари, мамлакатимиз мода саноатини дунё мода оламида мустаҳкам ўрин эгаллаши учун асосий омил вазифасини ўтайди.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОД

Бугунги кунда Ўзбекистонда “Либос дизайни” соҳаси доирасидаги таълим тизимларида костюм ва аксессуарлар лойиҳалашнинг устувор аспектларини аниқлаш ва бу борада самарали педагогик фаолиятларни йўлга қўйишга қаратилган илмий тадқиқотлар кенг доирасда олиб борилмоқда. З.Умарова, С.Юнусходжаева, Г.Умарова, Ф.Атаханова, У.Хождаева, М.Абдукаримовалар томонидан тайёрланган илмий мақола ва ўқув қўлланмалари костюм ва аксессуарлар лойиҳалаш жараёнларининг бугунги кундаги илғор таълим дастурлари асосида шакллантирилган.

МУҲОКАМА

Кийимнинг асосий вазифаси инсон танасини ташқи омиллардан муҳофаза қилиши билан бирга эстетик функциялар воситасида жамият аъзоларининг ўзига хос хусусиятларини, қиёфа - имиджларини намоён қилувчи тикув буюмларининг мажмуи ҳисобланади. Кийимнинг эстетик функциялари:

- лойиҳалаш жараёнларида қўлланиладиган дизайн ечимларининг замонавий мода тенденцияларига хослиги;
- шакл ва силуэт хусусиятларининг композицион мутаносиблиги;
- тайёрлаш жараёнларидаги технологик сифат даражасининг юқорилиги;
- янги безак турларидан фойдаланиш самарадорлиги;
- истеъмолчиларнинг эстетик дидига мослиги сифатлари, ҳамда ҳаридоргирлиги каби бадиий ва технологик босқичларни қамраб олади.

Кийим-кечакнинг истеъмолга хос хусусияти қулайлик ва функционаллик бўлиб, ундаги талабларнинг мувофиқлиги эса қоматдаги камчиликларни яшира олиши, ҳаракатда қулайлиги ва инсонлар ҳақидаги илк ахборотни беришидир, яъни халқ мақолидаги “Кийимига қараб кутиб олинади, ...” каби.

Либос дизайни соҳасига қадам қўяётган ҳар бир дизайнер аввало «костюм» ва «кийим-кечак» тушунчаларини мазмун – моҳиятини тўғри англаган ҳолда уларнинг фарқли жиҳатларига оид хусусиятларини ҳам билишлари талаб этилади. Ўз ўрнида кийимларнинг барча турлари – кўйлақлар, кофта ва юбка, шим; устки кийимлар – пиджак, плаш, пальто, ёки ним калта пальто сингари кийим турлари аксессуарлар (бош кийим, оёқ кийим, сумкалар, шарф ва ҳ.к.) билан биргаликда инсонларда яхлит ассортимент маъносини, яъни костюм хусусиятини намоён этади. Ўзбек тилидаги “*либос*” ибораси мазмунан кийим-кечакдан фарқли тарзда француз тилидаги “*костюм*” иборасига мос ҳолда ифодаланади, масалан - шоҳона либос, зиёлилар либоси, дин уламолари либоси ва ҳ.к., яъни яхлит - костюм маъносида пойафзалдан тортиб бош кийимигача бўлган - индивидуал қиёфа яратишни ўз ичига олади (шу маънода - ушбу иборалар синонимлар сифатида мазкур китобда ўрнига қараб фойдаланилди). Яъни либослар, шу маънода костюм ҳам инсонлар қиёфаларидаги шахсга хослик ёки уларнинг фаолият тарзи билан боғлиқ ҳолда келади. Костюм маълум бир жамият ёки гуруҳ доирасида одат ва урф, яъни жамиятда қабул қилинган ҳолатлар ва эътиборлиликнинг ташқи кўринишидир.

“Либос дизайни” соҳаси доирасидаги ўқув жараёнлари мобайнида талабалар:

- дизайнерлар учун муҳим ҳисобланган либос дизайни соҳасидаги назарий билимлар ва амалий кўникмаларни шакллантирадilar;

- либос лойиҳалаш жараёнлари учун зарур билимлар шу жумладан, костюм лойиҳалашнинг анъанавий ва замонавий йўналишларини таҳлил этадилар;

- композиция қонуниятлари асосида либос лойиҳалаш кўникмаларини эгаллаши, янги услублар доирасида либос шакллари ҳосил қилишнинг йўналишларини таҳлил қиладилар;

- ижодий манба сифатида танланган ғояни амалда қўллай билиш кўникмаларини шакллантирадilar;

- шунингдек, манекенда ва инсон қоматида либос шакллари ҳосил қилиш усуллари, қонун – қоидаларига оид билим ва кўникмаларини эгаллаш орқали касб малакалари шакллантирилади.

Таълим жараёнларида талабаларнинг соҳа доирасидаги кўникмалари композиция қонунияти борасидаги билимлар асосида шакллантирилади.

Либосларни бадий лойиҳалашда *композиция* – костюм қисмларини жойлаштириш, мутаносиблик воситалари орқали таркибий яхлитлигини шакллантиришдан иборат. Лойиҳалашда композиция назарияси қуйидаги умумий жиҳатларга асосланади:

Композиция сўзи мазмунан *яратиш жараёнларини* англатиб, тасвирий санъат соҳаларида бирор-бир янги бадий асар, либосларда эса унинг таркибий қисмларини бир - бири билан ўзаро эстетик уйғун ҳолда қўллаш орқали яратилади. Фойдаланиш учун қулай бўлган тикув буюмларининг шаклини ҳосил қилиш жараёнларида унинг функционал хусусиятлари, конструктив ва эстетик қадриятини ҳам ҳисобга олиш лойиҳалашнинг муҳим жиҳатларидан ҳисобланади [2].

Дизайн соҳаларида ижодкор шахс томонидан яратилаётган буюмлар маълум қоидаларга мувофиқ унинг ўзига хос *ифода воситалари* ёрдамида шакллантирилади. Либос лойиҳалашда бу жараён композиция қонуниятлари асосида амалга оширилади. Бирон - бир буюм конструкцияси ва шаклининг ўзаро мувофиқлиги - композицияни ҳосил қилувчи асосий жиҳатлардан ҳисобланиб, у композиция услубидан тортиб, то композицион воситалардан фойдаланган ҳолда яратилган либосларнинг дизайни хусусиятларигача бўлган яратиш жараёнларини ўз ичига олади.

Либосларни лойиҳалаш жараёнларида композициянинг *вазифаси*, уларнинг инсон ҳаёти, турмуш тарзи, эътиқоди, қадди - қомати, ёш хусусиятлари каби бир қатор муҳим омилларга боғлиқ ҳолдаги ечимида намоён бўлади. Дизайнер либос лойиҳалаш жараёнида асосий эътиборни яратилаётган либоснинг шаклини, инсоннинг қадди – қомати ва уни ўраб турган атроф муҳит билан мувофиқлиги муносабатларига қаратиши лозим.

ХУЛОСА

Талабалар ўзларида либос дизайни мутахассислиги доирасидаги юқорида келтирилган назарий ва амалий билимларни мустаҳкамлаш воситасида келажакда кутилаётган замонавий мода тенденцияларини таҳлил қила билиш ва мавжуд тенденцияларга мос миллийлик хусусиятлари билан йўғрилган либос лойиҳаларини амалга ошира олишларига замин яратадилар.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати (REFERENCES)

1. Асадий Ф. Миллий, этнографик ва бадий либосларни лойиҳалаш. Т.:Extremium press. 2016, 12-б.
2. Козлова Т.В.Моделирование и художественное оформление женской и детской одежды.–М.:Легпром,1990. -12с.

3. Зырина М. А. Современные аспекты проектной деятельности дизайнера Текст. // Мода и дизайн: исторический опыт новые технологии/ пер. С. Н. Зенкина. М.: Издательство им. Сабашниковых, 2004. 512 с.5:
4. Кадиева Н.В. Особенности профессиональной подготовки дизайнеров костюма в условиях современного высшего профессионального образования. Вестник ТГПУ (TSPU Bulletin). 2015, с-102. cyberleninka.ru.